

СТАНОВИЩЕ

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“
в Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов

Изготвил становището: доц. д-р Красимира Борисова Славева, Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов, катедра „Математика и статистика“, научна специалност 05.02.06. „Статистика и демография“, съгласно Заповед № 615/ 15. 07. 2019 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“

Автор на дисертационния труд: Елеонора Николаева Минева – Димитрова, задочен докторант по научна специалност „Статистика и демография“ към катедра „Математика и статистика“ при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Тема на дисертационния труд: „Статистико-икономически анализ на системата на висшето образование в България“

I. Общо представяне на дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд на докторант Елеонора Николаева Минева – Димитрова на тема „Статистико-икономически анализ на системата на висшето образование в България“ в структурно и съдържателно отношение отговаря на изискванията за придобиване на ОНС „доктор“. Дисертационният труд е с обем от 221 страници и включва въведение, изложение в три глави, заключение, декларация за оригиналност, списък с използваната литература и приложения. Основният текст на дисертационния труд се състои от 199 страници, като в него са поместени 27 таблици и 33 фигури. В списъка с използвана литература са посочени 197 източника, от които 140 на кирилица и 57 на латиница.

Темата на дисертационния труд е актуална, защото висшето образование осигурява висококвалифицирана работна сила, която е необходима за реализирането на напредък в икономическото развитие на страната и регионите, тъй като предоставя на хората знанията и квалификацията, необходими в наукоемката икономика. Необходимостта от комплексно изследване на състоянието и развитието на системата на висшето образование в България е продиктувана от протичащите през последните години изменения в системата на образоването.

Обект на изследването е системата на висшето образование в Република България с нейните съставни елементи и взаимодействията между тях, а **предмет** – анализ на състоянието и статистическо моделиране и прогнозиране на динамиката на показателите, характеризиращи системата на висше образование в Република България в национален и регионален аспект. **Целта на дисертационния труд** е да се извърши статистическо изследване на състоянието, регионалната диференциация и развитието на системата на висшето образование в България.

За постигането на целта успешно са решени **пет изследователски задачи**:

- извършено е теоретико-методологично характеризиране на системата на висше образование и нейните съставни елементи чрез разкриване на нейното състояние и представяне на проблемите и особеностите в развитието ѝ;
- изяснени са методологичните основи и познавателните възможности на показателите за характеризиране на системата на висшето образование;
- представено е информационното осигуряване на изследването;
- обосновано е използването на определени статистико-иконометрични методи и модели за изследване на системата на висшето образование;
- анализирано е състоянието и развитието на системата за висше образование по региони и общо за страната чрез прилагане на статистико-иконометрични методи и модели за анализ на основни статистически показатели.

Авторът аргументирано отстоява **изследователската теза**, че чрез приложението на подходящи статистико-иконометрични методи за изследване на динамиката и регионалната диференциация по отношение на показателите за системата на висшето образование могат да се установят обективно формирал се закономерности, които позволяват от една страна да се моделира коректно тенденцията в развитието и да се разработват краткосрочни прогнози за оценка на бъдещото развитие на ключови показатели за висшето образование, а от друга – да се определят основните сходства и различия между областите в България по отношение на показателите за висшето образование.

Изследването се базира на официална статистическа информация от НСИ и Евростат, от научни изследвания и редица програмни и стратегически документи. Авторът е посочил **методологията на изследването и ограничителните условия** на изследването.

В първа глава е проследено законодателното регламентиране на образователната система на България от нейното създаване, анализирано е състоянието и развитието ѝ, изяснени са основни характеристики на висшето образование като елемент на българската образователна система. Въз основа на проучените нормативни документи, стратегии за развитие и научни публикации са изяснени съвременните проблеми на висшето образование в България.

Методологичните аспекти на статистическото изследване на системата на висшето образование са представени във **втора глава**. Задълбочено е изяснено информационното осигуряване на статистическото изследване на висшето образование, като са представени основните показатели, на основата на които може да се извърши комплексен анализ на системата на висшето образование в България след 2001 г. Представени са изискванията за прилагане, предимствата и недостатъците на използванието в изследването статистически методи за анализ на динамични статистически редове и при изследването на регионалната диференциация по отношение на основните показатели за системата на висшето образование.

В трета глава е извършено моделиране и прогнозиране на основните показатели за системата на висшето образование в национален и регионален аспект. Посредством статистико-иконометрични методи е идентифицирана тенденцията на развитие и са

характеризирани основните закономерности на динамиката, като на тази основа са разработени краткосрочни прогнози за основните показатели за характеризиране на системата на висшето образование. Приложен е факторен и кълсторен анализ за идентифициране на регионалната диференциация въз основа на показатели за областите в България, в резултат на което са обособени 5 кълстора като е проследена динамиката в тяхното развитие за периода 2008-2017 г. и са анализирани вътрешнокълсторните и междукулсторните разстояния.

В **заключението** в синтезиран вид са представени основните изводи и заключения в резултат на извършеното изследване.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Дисертационният труд представлява самостоятелно изследване, структурата и съдържанието на което съответстват на поставената цел и задачи.

Актуалността и значимостта на темата са обстойно разгледани и обосновани във въведението на дисертационния труд. В дисертационния труд задълбочено се разглеждат нормативното регламентиране на образователната система в България, информационното осигуряване на изследването на системата на висшето образование, използваните показатели за характеризиране на системата на висшето образование, използваните статистически и иконометрични методи и модели, извършено е емпирично изследване.

Авторът показва много добро познаване на теорията и практиката по изследваната проблематика, коректно цитира използваната литература и са използвани подходящи графични изображения за онагледяване на получените резултати. Налице е много висока степен на познаване на същността и изискванията за приложение на използваните статистически и иконометрични методи и модели, както и правилно интерпретиране на получените резултати. Научният стил е издържан, като формулираните изводи са обосновани с резултатите от емпиричното изследване.

Авторефератът се състои от 36 страници. От съдържанието на автореферата се вижда задълбочеността на изследването и нивото на познаване на литературата в областта на изследването системата на висшето образование. Формулираните изводи съответстват на поставените задачи и показват тяхното изпълнение. Авторефератът много точно отразява основните части на дисертационния труд и постиженията на автора.

III. Научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд

Изведените от докторанта приноси са формулирани коректно и съответстват на поставените задачи. Те могат да се обобщят в следните направления:

1. Проследяване на законодателното регламентиране на образователна система в България и в частност – на висшето образование, като е осъществен систематичен анализ на промените в структурата, заложени в различните законови и подзаконови актове и са систематизирани основните характеристики на висшето образование като елемент на образователната система.

2. Анализиране на статистическите наблюдения в областта на образованието и в частност – на висшето образование на общоевропейско и национално равнище са

изведени техните теоретико-приложни и организационно-методологически особености. Разгледана е ролята на информационното осигуряване за провеждането на емпирични изследвания на системата на висшето образование и са изведени основните показатели, които успешно могат да бъдат използвани като основа за анализ на динамиката и регионалната диференциация по отношение на системата на висшето образование в България.

3. Диагностициране на тенденцията на развитие на абсолютните показатели за характеризиране на системата на висшето образование с подходящи статистико-иконометрични модели. Обосновано е, че най-добри резултати се получават с помощта на линейни сплайн модели, в сравнение с традиционните модели за описание на тенденцията като линейна функция, хипербола и полиноми от по-високи степени. Въз основа на установените закономерности са разработени краткосрочни прогнози за анализираните показатели с хоризонт 2020 г. и са установени доверителните им интервали.

4. Оценяване на регионалната диференциация за периода от 2008 г. до 2017 г. посредством методологията на факторния и кълстерния анализ, като областите в България са обособени в 5 сравнително еднородни кълстери според изследваните показатели за характеризиране на висшето образование. Въз основа на анализа на междукълстерните и вътрешнокълстерните разстояния е установено, че през периода разстоянието между водещите и останалите кълстери нараства, при засилване на еднородността между областите вътре в обособените кълстери. С получените резултати е обогатена специализираната научна литература по отношение приложението на многомерни статистически методи при изследване на регионалната диференциация.

IV. Бележки и въпроси по дисертационния труд

Нямам съществени бележки или въпроси по съдържанието на представения дисертационен труд. Моята препоръка към автора на дисертационния труд е в следващите научни разработки и изследвания по-ясно да откроява своето авторово мнение.

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Представеният дисертационен труд представлява задълбочено самостоятелно изследване по актуален проблем. Дисертационният труд съдържа необходимите научни и научно-приложни приноси и отговаря на всички изисквания на закона за развитие на академичния състав в Р България и Правилника за развитие на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“. Като член на научното жури давам категорична **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** и предлагам на уважаемото научно жури да гласува **ПОЛОЖИТЕЛНО** за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Статистика и демография“ на Елеонора Николаева Минева – Димитрова.

30.08.2019 г.

Свищов

Изготвил становището:

(доц. д-р Красимира Славева)

